

กลายเป็น “ผี” ในความสัมพันธ์ (ghosting) : “ผี” ในสภาวะกำกวม ความเจ็บจน และการหลอกหลอนในโลกดิจิทัล

บทนำ

คำวันหนึ่ง วิมลเลื่อนหน้าจอโทรศัพท์มือถือเข้าไปมา ข้อความเก่า ๆ จากคนรัก ยังคงเรียงรายอยู่เช่นเดิม รูปคู่ที่เคยถ่ายด้วยกันยังอยู่ครบในอัลบั้มของช่องแชท สิ่งที่ปรากฏมีเพียงข้อความตัวเล็ก ๆ ว่า “อ่านแล้ว” จากระบบ แต่สิ่งที่ขาดหายไปคือ “การตอบกลับ” จากคนที่ข้อความถูกส่งถึง เขาส่งข้อความทักเธอไปแล้วหลายครั้ง สายโทรศัพท์ที่ตั้งอยู่ปลายทาง ถูกเพิกเฉยด้วยความเจ็บ ไม่มีวีแวว ไม่มีเหตุผล ไม่มีแม้แต่คำบอกลา เหมือนกับว่าอีกฝ่าย ยังคงอยู่ แต่กลับไม่อาจแตะต้องได้อีกต่อไป

นี่คือสิ่งที่คนรุ่นใหม่เรียกว่าโกลสติง (ghosting) หรือก็คือการกลายเป็นผีในความสัมพันธ์ อาจกล่าวได้ว่าการโกลสติงในภาษาปากของวัยรุ่นไทยมีที่มาจากความหมายที่หลากหลายของคำว่าโกลสต์ (ghost) ที่แปลว่าผีในภาษาอังกฤษ ในบริบทของการใช้ความหมายนี้ ผู้ที่โกลสต์ใส่ผู้อื่นคือผู้ที่ตัดการติดต่อกับใครคนหนึ่งอย่างฉับพลันโดยไม่มีคำอธิบาย ผู้ที่ถูกโกลสต์ใส่ (being ghosted) โดยปริยายจึงหมายถึงการถูกใครบางคนตัดการสื่อสารและหายไปอย่างกะทันหัน ฝ่ายที่เป็นผู้ถูกกระทำจึงมักติดค้างอยู่กับคำถามที่ค้างคาในตัวเอง ความเจ็บจนที่ปรากฏในช่องแชทของวิมลไม่ใช่เพียงการหายตัวไปของคนรัก แต่คือการแปรสภาพจากคนที่เคยมีบทบาทในชีวิตของกันและกันให้กลายเป็น “ผี” ที่ยังมีร่องรอยหลงเหลืออยู่กับใครอีกคนหนึ่ง ทว่า “ผี” ตนนั้นเองก็ยังคงวนเวียนอยู่ราวกับไร้ซึ่งความทรงจำ การตอบสนอง และการยืนยันสถานะในปัจจุบัน

คำถามที่น่าสนใจคือ ทำไมการหายตัวไปในมิติความสัมพันธ์เช่นนี้ของฝ่ายหนึ่งถึงถูกเปรียบเทียบว่าเป็น “ผี” ได้อย่างมีพลังและเจ็บแสบ บทความนี้มองว่าการเลือกใช้ “ผี” เป็นตัวเปรียบเทียบให้เห็นภาพอาจไม่ได้เป็นเพียงการเปรียบเทียบถึงความเจ็บจนและสภาพไร้การตอบสนอง แต่ยังอาจสะท้อนถึงความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะกำกวม การดำรงอยู่ที่ไม่สมบูรณ์ และการหลอกหลอนที่ไม่รู้จักของคนที่ถูก “ผี” หลอก การเปรียบเทียบถึง “ผี” จึงกลายเป็นภาพแทนที่ทรงพลังสำหรับประสบการณ์ของการถูกทิ้งไว้กลางทางในโลกปัจจุบัน

“ผี” ในฐานะการดำรงอยู่ที่กำกวม

เช้าวันถัดมา วิมลเปิดดูโปรไฟล์โซเชียลมีเดียอื่นของเธอ เขาเห็นว่าเธอออนไลน์ล่าสุดเมื่อไม่กี่ชั่วโมงก่อน ใครคนนั้นลงสตอรี่วิวกาแฟ พร้อมกับโพสต์ภาพเซลฟีแถวคาเฟ่แห่งหนึ่งใน

ย่านคุ้นเคย เพื่อน ๆ ของเธอเข้าไปกดถูกใจและแสดงความเห็นจำนวนมาก เธอตอบกลับข้อความแสดงความคิดเห็นของเพื่อนทุกข้อความ แต่กับข้อความที่คนรักอย่างเขาส่งไปทางหลังบ้านของโซเซียลมีเดียเดียวกัน เธอกลับปล่อยให้มันแจ้งเตือนอย่างเจีบบังและเย็นชา สำหรับวิมล ร่องรอยการมีอยู่ของเธอยังปรากฏชัด แต่ตัวเธอเองกลับไม่อาจเข้าถึงได้ในสถานะ “คนรัก” หรือแม้แต่ในสถานะ “คน” ได้อีกต่อไป ความรู้สึกนี้คือสิ่งที่คล้ายกับการเจอ “ผี” หรือก็คือสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้า แต่ราวกับอยู่กันคนละโลก

คำอธิบายในมุมมองทางมานุษยวิทยาแบบหนึ่ง ผีคือสภาวะของการดำรงอยู่ที่กำกวม (liminal existence) ไม่ใช่ทั้งผู้ที่มีชีวิตเต็มตัว และไม่ใช่ว่าหายไปโดยสิ้นเชิง หากแต่เป็นการดำรงอยู่ในความค้างคา ระหว่างการมีตัวตนกับการสูญสิ้นตัวตน นี่เองที่อาจทำให้คำว่า “กลายเป็นผีในความสัมพันธ์” ของฝ่ายหนึ่ง สื่อถึงประสบการณ์ของผู้ถูกทอดทิ้งได้อย่างน่าเศร้าสลด เพราะเมื่อใครบางคนหายไปจากความสัมพันธ์โดยไม่อธิบาย ใครคนนั้นไม่ได้ตายไปจริง ๆ แต่ยังทิ้งร่องรอยเอาไว้ในโลกดิจิทัล ข้อความเก่า รูปถ่าย และความทรงจำมากมายที่ถูกเซฟไว้ในหน่วยความจำหรือฮาร์ดดิสคอมพิวเตอร์ ซึ่งคนที่ยังรักสามารถย้อนกลับไปถึงระลึกถึงได้ทุกเมื่อ

ร่องรอยเหล่านี้คือสิ่งที่ไมเคิล ทอสสิก (Michael Taussig) (1999) เรียกว่าการปรากฏผ่านการไม่ปรากฏ (presence through absence) เป็นการดำรงอยู่ของสิ่งที่สร้างทั้งความมั่นคงและความสั่นคลอนในเวลาเดียวกัน ในทางกลับกัน หากคน ๆ นั้นจากไปพร้อมการบอกลา ความสัมพันธ์อาจปิดฉากลงด้วยความชัดเจน แต่การ “กลายเป็นผีในความสัมพันธ์” ทำให้ผู้ถูกผีหลอกถูกบังคับให้ต้องเผชิญกับความจริงสองระดับที่ขัดแย้งกัน นั่นคือ ในระดับแรก อีกฝ่ายยังอยู่ เพราะร่องรอยยังคงอยู่ ขณะที่อีกระดับคือ อีกฝ่ายไม่อยู่ เพราะความสัมพันธ์ถูกยกเลิกไปแล้วโดยไม่มีคำอธิบาย นี่คือความจริงที่ขัดแย้งในสามัญสำนึก แต่กำกวมในความเป็นจริงอย่างน่าเจ็บปวด เพราะสภาวะดังกล่าวไม่อนุญาตให้การเยียวยาเริ่มต้นได้

“ผี” ในฐานะคนที่จากไป

หลายสัปดาห์ผ่านไป วิมลยังคงส่งข้อความไปหาเธอเป็นครั้งคราว แม้จะรู้สึกราวว่าอาจไม่มีวันได้รับคำตอบ เขาเริ่มตั้งคำถามกับตัวเองว่า “ฉันทำอะไรผิดหรือเปล่า” “หรือว่าเธอมีคนใหม่ไปแล้ว” ความเจ็บที่อีกฝ่ายเลือกกลายเป็นกำแพงที่ทำให้เขาไม่สามารถเข้าถึงความจริงใด ๆ ได้อีกต่อไป มิหนำซ้ำคือ ความเจ็บนี้ทำให้เขาเริ่มสงสัยแม้กระทั่งคุณค่าและความหมายของตนเองในความสัมพันธ์ ราวกับว่าเขาถูกทำให้ไม่มีตัวตน นี่คือนิติที่สำคัญของการที่ฝ่ายหนึ่ง “กลายเป็นผีในความสัมพันธ์” เพราะมันไม่เพียงทำให้ฝ่าย “ผี” หายตัวไป แต่ยังทำให้ฝ่ายที่เป็นคนถูกปฏิเสธความเป็นบุคคล (personhood) ตามไปด้วย เพราะในความสัมพันธ์ปกติ การ

ตอบสนองไม่ว่าจะสั้นหรือยาวคือการยืนยันว่า “คุณยังคงมีความหมายต่อฉัน” แต่เมื่อความเจียบงันได้เข้ามาแทนที่ การไม่ตอบกลับโดยไม่มีคำอธิบายกลายเป็นการส่งสัญญาณว่า “คุณไม่มีความหมายพอที่ฉันจะต้องอธิบาย”

วีนา ดาส (Veena Das) (2007) เคยชี้ว่าความรุนแรงในชีวิตประจำวันไม่ได้มาจากการลงมือกระทำอย่างเปิดเผยเท่านั้น ความเจียบและการปฏิเสธที่จะไม่รับรู้อีกฝ่ายเป็นอีกรูปแบบของความรุนแรงที่บั่นทอนศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ ในลักษณะเดียวกัน การกลายเป็นผีในความสัมพันธ์จึงไม่ใช่เพียงกลยุทธ์เพื่อหลีกเลี่ยงความอึดอัด แต่คือการทำให้อีกฝ่ายถูกทำให้ไม่มีตัวตน กลายเป็นคนที่มีร่องรอยแต่ไร้เสียง เป็นคนที่ยังอยู่แต่ไม่ถูกรับรู้ เมื่อใครบางคนของวิมกลายเป็น “ผี” เธอยังคงมีภาพเงาอยู่ในความทรงจำและในโลกจิตวิสัยของเธอ แต่ในฐานะ “คน” ที่ถูกผีหลอก วิมได้กลายเป็นบุคคลไร้ตัวตนในความสัมพันธ์นี้ไปแล้ว การกลายเป็นผีจึงไม่ใช่เพียงการหายไปของฝ่ายหนึ่งจากการตายในความสัมพันธ์ แต่ยังเป็นการปฏิเสธสิทธิของอีกฝ่ายหนึ่งที่จะถูกนับว่าเป็นบุคคลในสนามความสัมพันธ์นั้น ๆ ด้วย

“ผี” กับอำนาจของความเจียบ

คืนหนึ่ง วิมลองส่งข้อความสั้น ๆ ว่า “ถ้าไม่รักกันแล้ว แคบอกมาก็พอ” แต่ความเจียบก็ยังคงเหมือนเดิม ไม่มีคำอธิบายตอบกลับ ไม่มีการปฏิเสธตรงไปตรงมา ความเจียบที่ทอดยาวกลับทำให้เขาเจ็บปวดยิ่งกว่าคำพูดใด ๆ เพราะความเจียบนี้ไม่เพียงปิดประตูการสนทนา แต่ยังตัดช่องทางทั้งหมดที่จะเจรจา ต่อรอง หรือแม้แต่ปิดฉากความสัมพันธ์อย่างชัดเจน

ผีในความเชื่อทางวัฒนธรรมมักทำให้ผู้คนหวาดกลัว ไม่ใช่เพราะผีพูดอะไร แต่เป็นเพราะการไม่พูดของผี การปรากฏขึ้นอย่างเจียบ ๆ ในที่มืด และการหลอกหลอนโดยไร้คำอธิบาย ความเจียบคือพลังของผี และในทำนองเดียวกัน ความเจียบของคนที่เลือกจะกลายเป็นผีในความสัมพันธ์ “ผี” ตนนั้นก็มีความอำนาจในตัวเอง นั่นคือการทำให้อีกฝ่ายติดค้างอยู่กับคำถามที่ไร้คำตอบ ในมุมมองของมิเชล ฟูกอต์ (Michel Foucault) (1978) ความเจียบไม่ใช่การขาดหายไปของอำนาจ แต่คือรูปแบบหนึ่งของการใช้อำนาจ ความเจียบสามารถควบคุม กำกับ และกดทับได้พอ ๆ กับคำสั่งหรือคำพูด ในกรณีของวิม การที่อีกฝ่ายไม่พูดอะไรเลย คือการใช้อำนาจตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว ความสัมพันธ์นี้จะสิ้นสุดโดยไม่ต้องให้เหตุผล เพราะการเจียบเป็นการบังคับให้อีกฝ่ายยอมรับความจริงโดยไม่มีพื้นที่โต้แย้ง

อำนาจของความเจียบดังที่ปรากฏกับวิมทำงานในสองระดับพร้อมกัน กล่าวคือ ในระดับปัจเจก ความเจียบทำให้วิมลรู้สึกหมดพลัง สับสน และเริ่มตั้งคำถามถึงคุณค่าของตนเอง ขณะที่ในระดับความสัมพันธ์ ความเจียบนั้นทำให้อีกฝ่ายกลายเป็นผู้กำหนดชะตากรรมเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลใด ๆ นี่เองคือสิ่งที่ทำให้การ “กลายเป็นผีในความสัมพันธ์”

เลวร้ายยิ่งกว่าการบอกเลิกกันอย่างตรงไปตรงมา เพราะมันไม่ใช่เพียงการปฏิเสธ แต่คือการปิดเสียงของอีกฝ่ายอย่างสิ้นเชิง

ร่องรอยของ “ผี” ในโลกดิจิทัล

แม้ความเจ็บปวดจะยืดยาวเป็นแรมเดือน แต่วิลมยังคงถูกหลอกหลอนทุกครั้งที่เปิดแอปพลิเคชันโซเชียลมีเดีย เขาเห็นโพสต์ใหม่ ๆ ของเธอในไทม์ไลน์ เห็นว่าเธอยังคงกดไลก์เพื่อน ๆ หรือเช็คอินร้านกาแฟ แต่กับข้อความของเธอ เธอกลับเพิกเฉยอย่างไร้เยื่อใย ร่องรอยการดำรงอยู่เหล่านี้กลายเป็นเหมือนผีที่วนเวียนอยู่รอบตัว ไม่ได้หายไปจริง แต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงได้ ในฐานะ “คนรัก” อีกต่อไป เราอาจเรียกสิ่งนี้ได้ว่าเป็นการหลอกหลอนในโลกดิจิทัล (digital haunting) ที่ร่องรอยของคนที่ย้ายไปจากชีวิตจริงยังคงอยู่ในระบบหรือแพลตฟอร์ม ไม่ว่าจะเป็นภาพถ่าย ข้อความเก่า หรือการแจ้งเตือนในขณะนั้นว่า “เธอกำลังออนไลน์” ทำให้คนที่ถูกผีหลอกเหมือนต้องอยู่ร่วมกับ “ผี” ในแพลตฟอร์มดิจิทัลตลอดเวลา แต่ความแตกต่างสำคัญก็คือ ผีในวัฒนธรรมมักถูกเล่าให้อยู่ในป่าช้า บ้านร้าง หรือพื้นที่ต้องห้าม แต่ “ผี” ดิจิทัลกลับอยู่ในพื้นที่หรือแพลตฟอร์มที่คนถูกหลอกอย่างวิลมใช้งานอยู่ทุกวัน นั่นคือบนหน้าจอโทรศัพท์สมาทโฟน ในไทม์ไลน์ และในช่องแชต

อีลานา เจอร์ซอน (Ilana Gershon) (2010) เคยอธิบายว่าการเลิกกันในยุคดิจิทัลต่างจากอดีตตรงที่ ความสัมพันธ์ไม่หายไปพร้อมการเลิก เพราะสื่อดิจิทัลทำให้ร่องรอยยังคงอยู่เสมอ ในมุมนี้ การกลายเป็นผีในความสัมพันธ์ไม่ใช่การตายที่ปิดฉาก แต่คือการดำรงอยู่ในรูปแบบที่หลอกหลอนเข้าอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน คนที่ถูกผีหลอกจึงถูกบังคับให้เผชิญกับสภาวะที่ไม่สมบูรณ์ วิลมเห็นว่าเธอยังมีชีวิตอยู่จริง ๆ แต่ไม่มีสิทธิ์เข้าถึง ไม่มีสิทธิ์ซักถาม และไม่มีสิทธิ์ได้รับคำอธิบาย ความสัมพันธ์จึงถูกทำให้สิ้นสุดโดยไม่ปิดประตู แต่เปิดช่องว่างให้ผีดิจิทัลวนเวียนอยู่ตลอดเวลา

“ผี” ในบริบทความกลัวและความผูกพัน

บางคำคืน วิลมพยายามบอกตัวเองว่า “เธอก็แค่หายไป” แต่ความรู้สึกกลับไม่ง่ายเช่นนั้น การเปิดดูข้อความเก่า ๆ คล้ายกับการไปยืนอยู่หน้าสุสานที่ไม่เคยมีการฝังศพ ความสัมพันธ์ของเขาไม่ได้ถูกปิดฉากอย่างสมบูรณ์ ราวกับมีผีของความรักที่ยังคงวนเวียนอยู่ทุกครั้งที่เขาเลื่อนหน้าจอมือถือ

อย่างไรก็ตาม ผีไม่ได้มีความหมายเพียงแค่สิ่งน่ากลัว แต่ยังหมายถึงการคงอยู่ที่ไม่ถูกทำให้เสร็จสิ้น วิญญาณที่มีเรื่องค้างคา เช่น ผีตายโหงที่ไม่ได้รับการทำพิธี ผีบ้านผีเรือนที่ยังคงเฝ้ามองลูกหลาน หรือผีอาฆาตที่ยังคงวนเวียนอยู่เพื่อทวงคืนความแค้นเคือง ทั้งหมดนี้สะท้อน

ว่าผีคือการดำรงอยู่ในพื้นที่ก้ำกึ่งระหว่างความกลัวกับความผูกพัน การ “กลายเป็นผีในความสัมพันธ์” จึงสอดคล้องกับจินตนาการเรื่องผีอย่างน่าฉงน เพราะมันคือการไม่จบสิ้นอย่างแท้จริง ความสัมพันธ์ที่ถูกทิ้งไว้โดยไม่มีการบอกกล่าวไม่ต่างจากวิญญาณที่ไม่ได้รับพิธีสวดส่งไปสู่ที่ที่ควรไป ทำให้ฝ่ายหนึ่งกลายเป็นผีไม่สามารถปิดฉากได้ และยังคงวนเวียนอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้ถูก “ผี” หลอก โดยที่แม้แต่ “ผี” เองก็ไม่ได้รู้ตัว

ในอีกแง่หนึ่ง ผีในสังคมร่วมสมัยไม่ได้เป็นเพียงสิ่งน่าหวาดกลัว แต่ยังเป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกับมนุษย์ในชีวิตประจำวัน ผีบ้านผีเรือนเป็นผู้ปกป้องรักษา ผีบรรพบุรุษคือร่องรอยของความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นสู่รุ่น ในมุมนี้ ผีคือการย้ำเตือนว่าความสัมพันธ์ไม่เคยหายไปจริง แม้จะถูกทิ้งหรือถูกปฏิเสธ มันยังคงอยู่ในรูปแบบใหม่ที่อาจทั้งหลอกหลอนและโอบอุ้มไปพร้อมกัน การ “กลายเป็นผีในความสัมพันธ์” จึงสะท้อนสถานะคู่ตรงข้าม คือทั้งน่ากลัวและน่าผูกพัน ทั้งเป็นเครื่องเตือนใจถึงสิ่งที่หายไปและสิ่งที่ยังอยู่ การโกสตัด การถูกโกสตัด หรือการกลายเป็นผีในความสัมพันธ์จึงไม่ใช่เพียงถ้อยคำที่ใช้เปรียบเทียบ แต่คือการยืนยันว่าประสบการณ์ของการถูกผีหลอกมีรากฐานที่เชื่อมโยงกับวิธีการที่สังคมเข้าใจความค้างคาและการไม่ปิดฉากเรื่องราวบางอย่างลง

บทจบ (?)

เรื่องราวของวิมลสะท้อนให้เห็นว่า การถูกทอดทิ้งในความสัมพันธ์โดยไม่มีคำอธิบายไม่ได้เป็นเพียงแค่การหายไป แต่ยังเป็นการแปรสภาพความสัมพันธ์ให้คล้ายกับคนและผี การกลายเป็นผีในความสัมพันธ์เป็นคำเปรียบเปรยที่มีพลังผ่านการผสานคุณลักษณะหลายชั้นเข้าด้วยกัน ทางหนึ่งคือการดำรงอยู่อย่างก้ำกึ่ง เป็นสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้าแต่ไม่อาจเข้าถึง ขณะที่ในอีกทางคือการทำให้อีกฝ่ายที่เป็นคนถูกปฏิเสธการมีอยู่ ความเจ็บกลายเป็นความรุนแรงเชิงความสัมพันธ์ที่ปฏิเสธการยืนยันตัวตน การใช้คำว่า “ผี” คือการเปรียบเปรยที่จับเอาประสบการณ์ความเจ็บปวด ความค้างคา และความไม่สมบูรณ์ของการถูกทอดทิ้งมาผูกเข้ากับความเข้าใจทางวัฒนธรรม ท้ายที่สุด การวิเคราะห์ทางมานุษยวิทยาทำให้เห็นว่า การ “กลายเป็นผีในความสัมพันธ์” คือกระบวนการแปลงสถานะที่ทำให้ใครบางคนหลุดพ้นจากการเป็นคู่รัก ไปเป็นเพียงร่างเงา ร่องรอย และการดำรงอยู่แบบก้ำกึ่งของ “ผี” ที่ยังคงหลอกหลอนอยู่ในความทรงจำและโลกดิจิทัล

และแล้ว ในคำคืนสุดท้ายที่เยื่อใยความสัมพันธ์ต้องการบทสรุป วิมลตัดสินใจลืมทุกสิ่งที่เคยเกิดขึ้น เขากลับใจลบทุกร่องรอยเกี่ยวกับเธอออกไปจากโลกดิจิทัล ฮาร์ดดิสก์เก่าที่บรรจุภาพถ่ายและเรื่องราวมากมายถูกถอดออกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ มันถูกส่งกลับคืนให้คน

(เคย) รัก ผ่านทางพัสดุไปรษณีย์ ในถ้อยคำที่เขาเรียกว่า “คืนความทรงจำ” นั้นเพราะวิมลจุกคิดได้แล้วว่า “คน” อย่างเขา ไม่ต้องการถูกรองรอยของ “ผี” ตนนั้น หลอกหลอนอีกต่อไป

ผู้เขียน

วิสุทธิ เวชวารภรณ์

นักวิจัย ฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

รายการอ้างอิง

Das, V. (2007). Life and words: Violence and the descent into the ordinary. Berkeley: University of California Press.

Foucault, M. (1978). The history of sexuality, Vol. 1: An introduction (R. Hurley, Trans.). New York: Pantheon.

Gershon, I. (2010). The breakup 2.0: Disconnecting over new media. Ithaca: Cornell University Press.

Taussig, M. (1999). Defacement: Public secrecy and the labor of the negative. Stanford: Stanford University Press.

Merriam-Webster. (2025, August 8). Ghost. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ghost>